

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ADVOKATLIK
FAOLIYATINING TASHKILY SHAKLLARI**

Safarov Bobur Axmadovich,

magistr.

"B-Legion Law" advokatlik byurosi advokati

[+99891 0742832](tel:+998910742832)

[+99888 190 2888](tel:+998881902888)

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada O'zbekistonda advokatura sohasida qilingan va qilinayotgan ishlar, uning mustaqil tuzilma sifatida yetakchi kuchga aylanishi uchun amalga oshirilayotgan ishlar, advokatlik faoliyatining tashkiliy shakllari tahlil qilingan.*

KALIT SO‘ZLAR: *advokatura, advokat, litsenziya, guvohnoma.*

Advokatura institutining paydo bo'lishi va taraqqiy topishi huquqning rivojlanish bosqichlari kabi o'z tarixiga ega. "Advokatura" tushunchasi qadimda paydo bo'lgan bo'lib, lotin tilida "advocatus" so'zi sudda ish yurituvchi, himoyani amalga oshiruvchi ma'nosini anglatadi. Mamlakatimizda ham ushbu soha boshqa sohalar kabi vujudga kelishni taqozo etib, rivojlanib kelmoqda. O'zbekiston Respublikasida advokatlik faoliyatining tashkiliy shakllari O'zbekiston Respublikasining "Advokatura" to'g'risidagi qonuni 4-moddasida belgilangan bo'lib, ular quyidagicha bayon qilingan:

- advokatlik byurosi;
- advokatlik firmasi;
- advokatlar hay'ati;
- yuridik maslahatxona.

O'zbekiston Respublikasi "Advokatura to'g'risida"gi qonuniga asosan, belgilangan tartibda litsenziya olgan shaxs o'z advokatlik byurosini ochib, yakka tartibda advokatlik faoliyatini amalga oshirishga;

boshqa advokatlar (sheriklar) bilan advokatlik firmasi yoki a'zolikka asoslangan advokatlar hay'atini tuzish yoxud faoliyat ko'rsatayotgan shunday advokatlik tuzilmalaridan biriga kirishga;

yuridik maslahatxonada ishlagan holda advokatlik faoliyatini amalga oshirishga haqli. Advokat o'z faoliyatini faqat bitta advokatlik tuzilmasida amalga oshira oladi.

Advokatlik byurolari, advokatlik firmalari va advokatlar hay'atlarini ro'yxatdan o'tkazish, shuningdek, yuridik maslahatxonalarni hisobga olish O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi belgilangan tartibda Adliya organlari tomonidan amalga oshiriladi.

Advokatlik tuzilmalarining tashkil etilishi, faoliyati, qayta tashkil etilishi va tugatilishi, tuzilmasi, shtatlari, vazifalari, mablag'larni sarflash tartibi, rahbar organlarining vakolatlari, ularni saylash tartibi hamda advokatlik tuzilmalari faoliyatiga taalluqli boshqa masalalar ularning ustavlari(nizomlari), ta'sis shartnomalari bilan tartibga solinadi. Advokatlik byurolari, advokatlik firmalari va advokatlar hay'atlari ular ro'yhatdan o'tkazilgan kundan e'tiboran yuridik shaxs maqomini oladi. Yuridik maslahatxona hisobga olingan kundan e'tiboran o'z faoliyatini amalga oshirishga haqli. Advokatlik firmasi yoki advokatlar hay'atining joylashgan yeri yashash uchun mo'ljallanmagan joyda bo'lishi kerak. Advokatlik byurolarini ta'sis etgan advokatlar o'z faoliyatini mulk huquqiy yoki boshqa qonuniy asosda o'zlariga tegishli bo'lgan turar joylarda amalga oshirishi mumkin. Bunda advokatga mulk huquqi asosida tegishli bo'lgan turar joylarni advokatlik byurosi faoliyatida foydalanish maqsadida yashash uchun mo'ljallanmagan joylar toifasiga o'tkazish talab qilinmaydi[3].

Advokatlik tuzilmalari fuqarolar va yuridik shaxslarga yuridik yordam ko'rsatganlik uchun ulardan tushadigan pul mablag'lari(daromadlar) hamda qonun hujjatlarida ta'qiqlanmagan boshqa mablag'lar hisobidan ta'minot oladi. Advokatlar advokatlarning jamoat birlashmalarini tuzishi mumkin.

Advokatlik firmasi va advokatlar hay'ati O'zbekiston Respublikasi hududi hamda chet davlatlarda ushbu davlatlarning qonun hujjatlariga muvofiq o'zining

alohida bo'linmalari (vakolatxonalar va filiallari) ni tashkil etishga haqli. Bunda advokatlik firmasi va advokatlar hay'ati alohida bo'linmani ochish to'g'risidagi qarori haqida ro'yxatdan o'tkazuvchi organni oldindan xabardor qiladi.

Advokatlik byurosi. Advokatlik byurosi advokatlik faoliyatini yakka tartibda amalga oshirish uchun advokat tomonidan ta'sis etilgan, notijorat tashkilot bo'lgan advokatlik tuzilmasidir.

Advokatlik firmasi. Advokatlik firmasi sheriklikka asoslangan va advokatlik faoliyatini amalga oshirish uchun advokatlar tomonidan ta'sis etilgan, notijorat tashkilot bo'lgan advokatlik tuzilmasidir.

Advokatlik firmasini ta'sis etgan advokatlar oddiy yozma shaklda o'zaro sheriklik shartnomasini tuzadi. Sheriklik shartnomasiga ko'ra, advokatlar – barcha sheriklar nomidan yuridik yordam ko'rsatish uchun o'z sa'y-harakatlarini birlashtirish majburiyatini oladi.

Sheriklik shartnomasida uning amal qilish muddati, sheriklar tomonidan qarorlar qabul qilish tartibi, boshqaruvchi sherikni saylash tartibi, uning vakolatlari va boshqa muhim shartlar ko'rsatiladi.

Advokatlik firmasining umumiy ishlarini yuritish, agar sheriklik shartnomasida boshqacha qoida belgilanmagan bo'lsa, boshqaruvchi sherik tomonidan amalga oshiriladi. Ishonch bildiruvchi shaxs (himoya ostidagi shaxs) bilan yuridik yordam ko'rsatish haqidagi bitim (shartnoma) boshqaruvchi sherik yoki barcha sheriklar nomidan ular bergan ishonchnomalar asosida boshqa sherik tomonidan tuziladi. Ishonchnomalarda ishonch bildiruvchi shaxslar (himoya ostidagi shaxslar) va uchinchi shaxslar bilan bitimlar (shartnomalar) hamda kelishuvlar tuzayotgan sherik vakolatlarining barcha cheklovlari ko'rsatiladi.

Advokatlar hay'ati. Advokatlar hay'ati a'zolikka asoslangan va advokatlik faoliyatini amalga oshirish uchun advokatlar tomonidan ta'sis etilgan notijorat tashkilot bo'lgan advokatlik tuzilmasidir.

Ta'sis shartnomasida muassislar advokatlar hay'atiga o'z mol-mulkini o'tkazish shartlari, ushbu hay'at faoliyatida ishtirok etish tartibi, advokatlar hay'atiga yangi a'zolari qabul qilish, muassislar (a'zolar) ning uning tarkibidan

chiqish tartibi va shartlari, shuningdek, advokatlar hay'ati muassislari (a'zolari) ning huquq va majburiyatlarini belgilaydi. Advokatlar hay'atlari tarkibidagi a'zolar soni o'ntadan kam bo'lmasligi kerak. Advokatlar hay'atida yuridik yordam ko'rsatish to'g'risidagi bitimlar (shartnomalar) advokat va ishonch bildiruvchi shaxs (himoya ostidagi shaxs) o'rtasida tuziladi hamda advokatlar hay'atining hujjatlarida ro'yxatdan o'tkaziladi. Advokatlar hay'ati yuridik yordam ko'rsatish uchun o'zi turgan yerdan tashqarida joylashgan filiallar tuzishga haqli.

Yuridik maslahatxona. Yuridik maslahatxona — advokatlik faoliyatini amalga oshirish uchun Advokatlar palatasining hududiy boshqarmasi tomonidan tashkil etiladigan va yuridik shaxs maqomiga ega bo'lmagan advokatlik tuzilmasi. Yuridik maslahatxona tegishli hududda yuridik yordamga bo'lgan ehtiyojlarni qanoatlantirish uchun advokatlik tuzilmalarining soni yetarli bo'lmagan hollarda Advokatlar palatasining hududiy boshqarmasi tomonidan tashkil etiladi. Tegishli hududlardagi yuridik yordamga bo'lgan ehtiyoj O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi va Advokatlar palatasi tomonidan tasdiqlanadigan normativlarga muvofiq aniqlanadi. Yuridik maslahatxonaning moddiy-texnika ta'minoti tartibi va shartlari, yuridik maslahatxonalarga ishlash uchun yuborilgan advokatlar uchun xizmatxonalari va zarurat bo'lganda, turar joylar ajratish bilan bog'liq masalalar Advokatlar palatasining hududiy boshqarmasi tomonidan tuman va shahar hokimligi bilan birgalikda hal qilinadi. Yuridik maslahatxona Advokatlar palatasining tegishli hududiy boshqarmasi tomonidan tasdiqlanadigan nizomga asosan ish olib boradi[5].

Zamon rivojlangani va sohada yangilanishlar tatbiq etilayotganligini hisobga olgan holda, advokatura sohasini yanada isloh qilish, advokatlarning huquqiy maqomini yuksaltirish borasida muhim qadamlar tashlanmoqda. 2023 yilning o'tgan davri mobaynida xalqimiz hayotida muhim voqea – “O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy Qonuni loyihasi bo'yicha O'zbekiston Respublikasi referendumini bo'lib o'tdi. Referendum natijalariga ko'ra, “O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy Qonuni

qabul qilindi. Ushbuga ko'ra, Konstitutsiyaga advokatura sohasi uchun alohida bob va tegishli moddalar kiritildi. Bu bilan "advokaturaning konstitutsiyaviy-huquqiy institut sifatidagi maqomi yanada..." oshirildi desak mubolag'a bo'lmaydi.

Advokatura chinakam mustaqil tuzilmaga aylana olishi uchun soha rivojiga to'siq bo'layotgan g'ovlarni olib tashlash, sohaga yangiliklarni olib kirish muhim deb hisoblayman. Quyidagi masalalarni hal etish orqali, sohani yanada rivojlantirish mumkin deb o'ylayman:

Birinchidan, "Notariat to'g'risida"gi Qonunning 18-moddasiga ko'ra, notarius sud, prokuratura, surishtiruv va tergov organlari yurituvida bo'lgan ishlar bilan bog'liq notarial harakatlarni amalga oshirganlik to'g'risida ularning talabiga binoan ma'lumotnomalar (ma'lumotlar) berishga majbur ekanligi ko'rsatilgan. Biroq, ushbu ro'yxatda advokatlar yo'q. Bu esa ularning fuqarolarning huquq va manfaatlarini himoya qilishlarida zarur axborotni moneliksiz olishlariga to'siqlardan biri desak bo'ladi;

Ikkinchidan, advokatlarning turli tashkilotlarga yo'llayotgan so'rovlari ko'p hollarda, davlat organlarining mansabdor shaxslari tomonidan e'tiborsiz qoldirilmoqda. Qonunchilikda "Advokat so'rovi"ga bila turib yolg'on yoki noto'g'ri axborotni taqdim etganlik uchun javobgarlik belgilanmagan. Umumiy asoslarga ko'ra javobgarlikka sabab bo'lishi ko'rsatilgan xolos. "Ma'muriy javobgarlik to'g'risida" gi Kodeksda deputatlik, senatorlik so'rovlariga javob taqdim etmaganlik uchun javobgarlik belgilanganidek, advokat so'roviga bepisandlik ham shunday huquqbuzarlik deya e'tirof etilib, javobgarlik belgilanishi kerak.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, advokatura instituti fuqarolik jamiyatining ajralmas qismi sifatida, fuqarolarning huquq va manfaatlarini himoya qilish borasida mustaqil tuzilmaga aylana olishi uchun unga yanada keng sharoitlarni yaratish, ushbu sohaga jahon amaliyoti tajribalarini tatbiq etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. <https://lex.uz/uz/docs/-6445145>

2. O'zbekiston Respublikasida advokatlik faoliyati. M.H. Rustamboyev, www.tadqiqotlar.uz

10-to'plam 1-son avgust 2024

U.A.Tuxtasheva. Toshkent-2020.

3. O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti – 2012.

4.O'zbekiston Respublikasining“Advokatura to'g'risida”giQonuni

5 Yangi O'zbekiston strategiyasi. Sh.Mirziyoyev. Toshkent: “O'zbekiston” nashriyoti, 2021.

6.O'zbekiston Respublikasi qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi.<https://lex.uz/>